

WSZECHNICA POLSKA
SZKOŁA WYŻSZA TWP W WARSZAWIE

Lucjan Turowski
WYCHOWAWCZE
I KULTUROTWÓRCZE
FUNKCJE RODZINY



Spis treści

Wstęp	5
I. RODZINA JAKO ŚRODOWISKO WYCHOWAWCZE I KULTUROTWÓRCZE	7
Rodzina jako przedmiot badań naukowych	7
Rodzina jako środowisko wychowawcze	14
Rodzina jako środowisko kulturotwórcze	22
Wychowanie do życia w rodzinie w Uniwersytecie Ludowym Ignacego i Zofii Solarzów	34
II. RODZINA JAKO ŚRODOWISKO WYCHOWAWCZE I KULTUROTWÓRCZE W ŚWIADOMOŚCI BADANYCH STUDENTÓW	39
Uwagi ogólne	39
Przedmiot badań	40
Problematyka badawcza	42
Założenia i hipotezy	43
Metody i techniki badań	44
Wypowiedzi respondentów	45
Wnioski wynikające z pisemnych wypowiedzi badanych	117
III. RODZINA, WYCHOWANIE I KULTURA	131
Rodzina i uczestnictwo w kulturze	131
Rola rodziny w procesie wprowadzania potomstwa w wartości, wzory zachowań i doświadczenia kultury polskiej i światowej ...	138
Uczestnictwo rodziny w procesie zadomowienia potomstwa w kulturze polskiej i światowej	140
Wychowanie potomstwa do uprawiania turystyki i krajoznawstwa	143
Aspiracje życiowe dzieci i młodzieży i ich realizacja w rodzinie ..	151
Rodzina i samorealizacja	157
Współżycie pokoleń w rodzinie	165
IV. KULTURA MIŁOŚCI W RODZINIE	169
V. ROLA WYCHOWANIA W KSZTAŁTOWANIU KULTURY SEKSUALNEJ	181
Ranga zagadnienia	181
Wyniki badań poglądów 30 zaocznych studentek na wychowanie seksualne i kulturę miłości	181
Istota i specyfika kultury seksualnej	183
Kultura seksualna i miłość	184

Kultura seksualna i szczęście człowieka	184
Kultura seksualna i dobór w małżeństwie	185
Kultura seksualna i rozwój osobowości	185
Kultura seksualna i funkcjonowanie w rolach społecznych	186
Kultura seksualna i funkcjonowanie w rodzinie	187
Czynniki warunkujące kulturę seksualną	187
Kultura seksualna a indywidualność człowieka	189
Kultura seksualna i system wartości	190
Edukacja seksualna młodzieży (cele, treści, zasady, konceptcje, metody, przewidywane skutki)	191
VI. KULTURA WSPÓŁŻYCIA SEKSUALNEGO W MAŁŻEŃSTWIE	195
VII. RODZINY PATOLOGICZNE	207
Zakończenie	213
Bibliografia	217
Literatura cytowana	217
Wybór publikacji na temat wychowania w rodzinie	219

Wstęp

Instytucja rodziny mimo różnego rodzaju kryzysów przetrwała okresy historycznych zakrętów, przełomów politycznych, transformacji ustrojowej i jest nadal jedną z najważniejszych instytucji wychowawczych, społecznych i edukacyjnych. Jest przedmiotem zainteresowania partii i stronnictw politycznych, opowiadających się za polityką prorodzinną, kościoła katolickiego, władz oświatowych, nauczycieli, a także uczonych reprezentujących różne dziedziny badań – socjologów, psychologów, historyków, pedagogów, andragogów, historyków kultury oraz antropologów i ekonomistów.

Z prawidłowym funkcjonowaniem rodziny i uchronieniem jej przed rozpadem i dezintegracją wiąże nadzieję przede wszystkim sami rodzice, którzy we współczesnym świecie kultury masowej, pracy zawodowej kobiet, politycznych i ekonomicznych podziałów ludzkości, wojen lokalnych, rozwoju postaw konsumpcyjnych i dehumanizacji wielu dziedzin życia widzą olbrzymie zagrożenia dla zdrowia psychofizycznego dzieci i młodzieży i dla ich rozwoju.

Problematyka rodzinna interesuje żywo nauczycieli, którzy we współpracy z tą instytucją, mającą tak duże i piękne tradycje, widzą możliwości zwiększenia skuteczności działalności dydaktycznej i wychowawczej szkoły, jej zbliżenia do życia, jej odformalizowania i zhumanizowania.

Zagadnienie modelu i funkcjonowania rodziny jest także bliskie środowisku demografów, którzy sygnalizują zjawisko dominacji rodzin nuklearnych (mających jedno dziecko) i niebezpieczeństwo zmniejszania się liczebności naszego narodu. Rodzina, jej model, miejsce w strukturze społecznej, funkcje społeczne, interesują środowiska socjologów, którzy zwracają uwagę na zwiększanie się liczby rodzin patologicznych.

Wszystkie jednak zainteresowane rodziną środowiska polityków, naukowców, nauczycieli, rodziców, przedstawicieli instytucji charytatywnych i opiekuńczych i massmediów są zgodne co do tego, że od prawidłowego społecznego i ekonomicznego usytuowania i funkcjonowania tej instytucji zależy poziom przygotowania do życia młodego pokolenia, jego system wartości, jego stosunek do pracy, Ojczyzny, Europy, nauki i sztuki, cywilizacji i kultury.

Już dziś nikt nie neguje społecznej i humanistycznej wartości i roli rodziny w życiu duchowym młodego pokolenia. Otwarty pozostaje problem jej wielkości (rodzina jedno-, dwu- czy wielodzietna), statusu ekonomicznego, pracy kobiet – matek małych dzieci, stylu funkcjonowania, związków z działalnością kościoła, szkoły i organizacji oświatowych i społecznych, poziomowi zaspokajania jej potrzeb biologicznych i kulturowych, jej udziału w życiu narodu i państwa.

W tej sytuacji koniecznością społeczną staje się potrzeba ukazania kulturotwórczej funkcji rodziny, jej niekwestionowanego udziału w tworzeniu kultury moralnej, intelektualnej, społecznej, estetycznej i religijnej. Dotychczasowe opracowania i badania naukowe koncentrowały się na zagadnieniach realizowania przez tę instytucję funkcji opiekuńczych, ochronnych, wychowawczych, dydaktycznych, społecznych, ekonomicznych i prokreacyjnych. W niedostatecznym natomiast stopniu badano i analizowano kulturotwórczą rolę rodziny.

Książka *Kulturotwórcza rola rodziny* jest właśnie skromną próbą uzupełnienia tej luki w literaturze polskiej i ukazania udziału rodziny w procesie – jak to określam – przekładania istniejących w kulturze ogólnoludzkiej i narodowej wartości, norm i wzorów zachowań na język rodzinny, przybliżania ich dzieciom i rozwijania u nich potrzeby rozumienia, przeżywania i urzeczywistniania tych wartości.

Praca jest wyrazem poglądów autora na zagadnienia istoty, funkcji i roli rodziny w społeczeństwie polskim, na istnienie międzypokoleniowych relacji w rodzinie, na rodzinę jako przedmiot badań naukowych, na zagadnienie udziału tej instytucji w pogłębianiu umysłowej, moralnej kultury dzieci i młodzieży.

Praca jest z jednej strony konstatacją pewnych stanów rzeczy, wynikającą z obserwacji potocznej i doświadczenia, prezentowanego w różnego typu publikacjach (publicystycznych i naukowych), a z drugiej – wizją potencjalnych możliwości udziału rodziny w pogłębianiu kultury życia.

Proces współtworzenia i wzbogacania kultury ogólnoludzkiej i narodowej oraz regionalnej o dorobek podkultury rodzinnej, stanowiący przedmiot analizy tej pracy, najwyraźniej uwidacznia się w takiej dziedzinie, jaką jest komunikacja i współżycie społeczne w rodzinie. Tu obowiązują zasady, reguły, standardy uniwersalne, lecz są one modyfikowane, konkretyzowane i dostosowywane do specyfiki danej rodziny. Tworzą zatem podkulturowy model współżycia, w którym funkcjonują nieco inne niż we wzorach uniwersalnych zasady, wymagania i style zachowania.

Książka ta w zamierzeniu autora ma uwydatnić wielkość, znaczenie i niezwykłą aktualność problematyki kulturotwórczej roli rodziny, a także stać się inspiracją do prowadzenia badań empirycznych, które będą weryfikacją zarysowanych tutaj hipotez, sugestii i poglądów dotyczących udziału rodziny w tworzeniu własnych, podkulturowych zasad i wzorów postępowania i rozwiązywania materialnych, moralnych i wychowawczych problemów rodziny.

Praca ta jest wyrazem hołdu złożonego milionom polskich rodzin, które w okresach największych burz dziejowych i prześladowań uczyły wierności ideałom narodowym i wartościom humanistycznym i przygotowywały młode pokolenia do godnego szacunku i uznania życia i pracy w społeczeństwie.